

pomocí záznamu zvuku či videa (Živa 2023, 3: CV–CVI). U ještěrky zední bylo na iNaturalistu v polovině února 2024 už téměř 44 tisíc záznamů z přirozeného i druhotného areálu druhu od 14 tisíc pozorovatelů. To je již zajímavý soubor dat. Pomocí vyhledávacích filtrů lze vytřídit údaje z určitých zemí a z určitého časového úseku – vyhledali jsme všechny ze zimních měsíců prosince až února, pro zjednodušení zatím z let 2020–24. Při celkovém pohledu je podobných pozorování druhu hodně, nikoli překvapivě převažují záznamy z jižní části areálu, např. z Itálie nebo severního Španělska. Pro srovnání s našimi zkušenostmi byl proto zajímavější zúžený výběr ze stejných časových období pro některé státy střední Evropy, tedy z okolí ČR, a v rámci nepůvodního druhotného výskytu z dalších severních okrajů současného areálu ve Velké Británii a v Kanadě, konkrétně z Britské Kolumbie, kde žije introdukovaná populace na ostrově Vancouver.

Ze Slovenska ani z Polska jsme nenašli na iNaturalistu v zimních měsících hodnoceného období žádný záznam, ale z Německa šlo o 85 pozorování, z Rakouska 50, z Maďarska 6 nálezů, z Velké Británie čtyři a z Kanady dokonce až 48 vložených údajů. Stejně nastavený filtr zimních dat

z České republiky ukázal na iNaturalistu pouze záznamy prvního autora tohoto článku z Prahy, i když z vegetační sezony v této databázi najdeme různé fotografie od veřejnosti z Prahy i z některých dalších lokalit.

Jako zajímavé příklady lze uvést pozorování z Kanady 12. prosince 2022 – ještěrky sluníci se na jižně orientované zdi za teploty 6 °C – nebo doklady z 3. ledna 2023 a 13. února 2024; z Rakouska v okolí Štýrského Hradce dne 24. prosince 2023; z německého Tübingenu 3. ledna 2023; a v maďarské Budapešti z 12. prosince 2023 – sice bez informace o počasí, ale na fotografii s ještěrkami jsou vidět zbytky sněhu (podrobnosti uvádí tab. 3 na webově stránce Živy).

Co zatím nevíme

Úplně na závěr můžeme zmínit naši úvahu, do jaké míry souvisí zjištěná zimní aktivita ještěrek zedních na našem území s tím, že většinou jde o nepůvodní populace. V Opavě dokonce převažuje výskyt jedné z italských evolučních linií řazených k poddruhu *P. muralis maculiventris* (např. Veselý a kol. 2021), původ pražské populace zatím blíže neznáme. Mohou být ještěrky importované z jižní Evropy zvyklé nezimovat, u nás sice musejí zůstat

za chladného počasí v úkrytu, ale během vhodnějších podmínek se rychle pokoušejí o aktivitu? I výše uvedená populace v Kanadě, rovněž v zimě občas aktivní, pochází z Itálie. Na druhou stranu se ale objevují podobné údaje i z naší původní lokality ve Štramberku – vedle záznamů citovaných z Fauny z přelomu let 2006/2007 zde třeba 8. listopadu 2020 viděl jednu ještěrku zední Jan Stýskala (BioLog, NDOP), za slunného dne a při teplotě asi 10 °C. Bylo by proto zajímavé zaměřit další pozornost i na tuto lokalitu, stejně jako na geneticky příbuzné populace na Slovensku.

Naskytá se i otázka, co vlastně ještěrky zední zimní aktivitou získávají, protože se vystavují riziku predace, ale potravu na povrchu v té době spíše neloví. Vyhřívají se např. kvůli trávení případné potravy získané v úkrytech?

Určitě budeme v monitorování lokalit ještěrek zedních pokračovat, a to i ve zdánlivě netypickém zimním období.

Seznam použité literatury a doplňující tabulky a fotografie uvádíme na webově stránce Živy.

Karolina Mikšlová

Krkonošští tetřivci na rozcestí

Krkonošský národní park (KRNP) je jednou z posledních relativně perspektivních oblastí pro dlouhodobou existenci tetřivka obecného (*Lyrurus tetrix*, tetřevovití – Tetraoninae) v České republice, kde v současné době přežívají už pouze tři izolované populace – kromě krkonoško-jizerskohorské ještě krušnohorská a šumavská. Právě kvůli izolovanosti dílčích populací a dramatickému poklesu početnosti se ale tento klenot krkonošské tundry a předmět ochrany ptáčích oblastí Krkonoše dlouhodobě ocitá na hranici životaschopnosti. Nad úsilím, které Správa KRNP ve spolupráci s řadou odborníků v posledních letech investovala do výzkumu, monitorování a ochrany tohoto ikonického druhu, se v minulém roce podivovali i přední odborníci na Mezinárodním sympoziu o tetřevovitých v polském Bělóstoku. A po vzoru mnohých z řad široké veřejnosti zazněla i zde jednoduchá základní otázka, proč investujeme tolik času, energie a peněz pro ochranu druhu, který je na vymření.

Vývoj populace v čase a co víme dnes

Vůbec první údaje o početnosti krkonošských tetřivků pocházejí z let 1963–65, kdy bylo zjištěno 113 samců a 122 samic. Jarní kmenové stavy se v letech 1991–96 pohybovaly mezi 92 až 167 exempláři. V r. 1998 začalo pravidelné plošné sčítání tokajících samců v Krkonoších (registrováno 113 kohoutů a 39 slepice). Od kulminace v r. 2001 (135 samců) se velikost populace snižuje a do r. 2020 klesla o 54 % na 62 zaznamenaných kohoutů.

Početnost zdejší populace tetřivků lze vyhodnocovat v několika rovinách. V první řadě jde společně s bezprostředně sousedícím polským parkem Karkonoski park narodowy (KPN), chráněnou krajinnou oblastí Jizerské hory a polskou stranou Jizerských hor o jednu přeshraniční krkonoško-jizerskohorskou populaci. Proto v r. 2023 poprvé proběhlo plošné sčítání tokajících samců na celém přeshraničním území během jednoho dne. Na krkonošských tokajících bylo registrováno



79 samců, z toho 56 kohoutů na české straně pohoří, což je o 6 méně než v r. 2020. Pokles početnosti samců na české straně je však s největší pravděpodobností následkem nově koordinovaného sčítání s polským KPN. K zamezení nadhodnocení počtu ptáků na česko-polské hranici bylo odečteno 6 kohoutů ze západní české hranice a „připadli“ tak na polskou stranu. Před touto úpravou byl jejich původní počet na české straně dokonce shodný s posledním sčítáním v r. 2020 (62 samců). Za předpokladu vyrovnaného poměru pohlaví činí současný odhad české krkonošské populace 112 jedinců a 158 jedinců pro celé česko-polské Krkonoše.

Se snižující se početností ubývá také množství hromadných tokanišť. Ta hraje pro zachování životaschopnosti druhu klíčovou roli, protože během hromadného toku má slepice tetřivka možnost zvolit si